

Article

NOWE TECHNOLOGIE A KONSTRUOWANIE TOŻSAMOŚCI PRZEZ MŁODEGO CZŁOWIEKA W ZGLOBALIZOWANYM ŚWIECIE

Barbara LASKOWSKA ¹

NEW TECHNOLOGIES AND THE CONSTRUCTION OF IDENTITY BY A YOUNG PERSON IN A GLOBALIZED WORLD

¹ Wyższa Szkoła Humanistyczna w Lesznie, Poland

Email: pedagogigos@wp.pl

ORCID iD: 0000-0003-4386-8988

<https://orcid.org/0000-0003-4386-8988>

Competing interests : The author declare no competing interests.

Publisher's Note: Slovak Society for Environment stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations. Copyright: © 2023 by the authors.

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

This license allows reusers to distribute, remix, adapt, and build upon the material in any medium or format, so long as attribution is given to the creator. The license allows for commercial use.

Review text in the conference proceeding: Contributions published in proceedings were reviewed by members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.

Slovak Society for the Environment (Slovenská spoločnosť pre životné prostredie) Bratislava, Slovak Republic

STRESZCZENIE

W artykule opisano rolę globalizacji dla zmian we współczesnym świecie oraz znaczenie nowych technologii i mass mediów w życiu młodego człowieka. Zwrócono również uwagę na proces edukacji, który coraz rzadziej jest adekwatny do nieustannej zmiany. Specyficznym jest fakt, że młodzi ludzie doskonale radzą sobie z ambiwalentną i zmienną rzeczywistością przybierając różne tożsamości każdego dnia. Coraz więcej wątpliwości i wyzwań mają przed sobą pedagodzy i rodzice, którzy starają się odnaleźć we współczesnym świecie i nadać z procesem wychowania wpisującym się w płynne czasy.

SŁOWA KLUCZOWE: edukacja, globalizacja, tożsamość, nowe technologie

SUMMARY

The article describes the role of globalization for changes in the modern world and the role of new technologies and mass media in the lives of young people. It is important that young people cope well with the ambivalent and changing reality by constructing different identities every day. There are more and more challenges for educators and parents who are trying to keep up with the process of upbringing that is part of liquid modernity.

KEYWORDS: education, globalization, identity, new technologies

Wstęp

Cechą charakterystyczną naszych czasów jest zmienność. Sytuacja ta powoduje, że równoległe coraz większego znaczenia nabiera umiejętność zapominania i pozbywania się rzeczy zbędnych. Innym przykładem dostosowywania się do czasów współczesnych jest elastyczność. Okazuje się bowiem, że świat społeczny nie jest jednorodny lecz skomplikowany często ambiwalentny i nieustannie w trakcie stawania się. Nigdy nie wiemy, czy właśnie dziś nie pojawi się najnowszy model ulubionego telefonu, ulepszona wersja gry komputerowej, atak terrorystyczny czy kryzys finansowy. Każdego dnia obserwujemy zmiany zarówno w sferze politycznej, gospodarczej, społecznej i kulturowej. W tym kontekście znaczącym rysem współczesnej edukacji staje się intensywne poszukiwanie tożsamości. Kierunek ten w sposób szczególny widoczny jest u młodych osób, które nie mają większego problemu z dostosowaniem się do nieustannej zmiany. Można więc stwierdzić, że żadna tożsamość nie jest dana raz na zawsze lecz każdego dnia na nowo konstruowana. Przekazy płynące z mediów masowych wcale nie ułatwiają życia młodym ludziom. Wręcz przeciwnie: komplikują budowę stabilnej tożsamości. Życie w nieustannie zmieniającym się kontekście stwarza sytuację, że bohaterem płynnej nowoczesności staje się więc jednostka, która porusza się swobodnie w kalejdoskopie codziennych wrażeń. Opisana sytuacja nie jest obojętna dla procesu edukacji. Coraz trudniej bowiem nadążyć za postępującymi zmianami i dostosować wychowanie tak, aby z jednej strony zachować wartości, które uznawane są za uniwersalne, z drugiej aby być adekwatnym do współczesnych czasów. Nie jest przecież tajemnicą, że młodzi ludzie radzą sobie doskonale w odpowiedzi na otaczający świat. Trudniej nadążyć pedagogom i rodzicom...

Globalizacja tożsamości

Nie ulega wątpliwości, że proces globalizacji nabrał tempa niespotykanego nigdy dotąd. O ile jej początków możemy szukać w poprzednich stuleciach, gdzie z przemieszczaniem się kupców dostrzegamy pierwszej objawy, o tyle w XX wieku wraz z rozwojem Internetu globalizacja stała się zjawiskiem powszechnym i dyktującym ludziom warunki życia w sferze politycznej, społecznej i gospodarczej na całym świecie. W wieku XXI „Globalizacja osiągnęła już punkt, z którego nie ma odwrotu. Wszyscy zależymy od siebie nawzajem, a jedyny wybór, jaki jeszcze mamy, leży między wzajemną konstatacją własnych słabości a wzajemnym potwierdzaniem naszego zbiorowego bezpieczeństwa. Mówiąc bez ogródek: płyniemy razem lub tonimy razem”¹.

Wraz z „efektem motyla” pozornie nieznacząca zmiana w jednym zakątku świata, uruchamia domino zdarzeń oddziałujących na inne części kuli ziemskiej. W efekcie najczęściej powodując problemy globalne, nad którym głowią się decydenci tego świata. Trudno bowiem, to co globalne rozwiązywać lokalnie. Przykładem takiej sytuacji jest pojawienie się nowych technologii, które opanowały każdą sferę naszego życia. I w tym kontekście można stwierdzić, że znajdujemy się w czasach, gdzie globalizacja jest w stadium sieci cyfrowych. Nowe technologie zwłaszcza oparte na Internecie wyznaczają kierunek codziennych zmian oraz funkcjonowanie człowieka, któremu owe

¹ Z. Bauman, Tożsamość. Rozmowy z Benedetto Vecchim, s.83.

zmiany mają ułatwiać codzienne życie. Nie dziwi przecież już nikogo, że samochód komunikuje się przez Internet tak samo jak dom czy ekspres do kawy. Auta pobierają cele podróży w wyszukiwarkach internetowych, odczytują wiadomości z WhatsAppa, podpowiadają kierowcy czas wypoczynku na podstawie danych z wszechobecnych w aucie kamer oraz czujników. Z kolei w domach można przez Internet aktywować oświetlenie, ogrzewanie, żaluzje czy uruchomić robota sprzątającego. Można także sąsiadowi lub bliskiej osobie z dowolnego miejsca na świecie przy pomocy aplikacji otworzyć drzwi wejściowe do domu².

Zatem wraz z globalizacją powstają nie tylko atrakcyjne produkty i usługi ale zmienia się także nasz styl życia, który staje się coraz bardziej podobny, funkcjonujący poza różnicami kulturowymi. Każdego dnia media – coraz bardziej społecznościowe – zalewają nas nowymi wzorcami ciała, tożsamości, ubioru i coraz bardziej wymyślnymi pomysłami na „skok adrenaliny”. Codziennie pojawia się coraz to nowy influencer, który zachwala (nie będąc ekspertem) zleczone produkty. Wszystko nieustannie wiruje i zalewa nas mocniejszymi, jeszcze bardziej ekstatycznymi bodźcami. W rezultacie życie ludzi, zwłaszcza młodych, staje się w coraz większym stopniu „zestawem oderwanych od siebie zdarzeń”. Młodzież w czasach nowoczesności płynnej żyje w świecie upozorowania, gdzie trudno odróżnić to, co realne od tego, co wirtualne, to, co medialne od tego, co prywatne. Otożatem znajdujemy się w sytuacji, w której media masowe „zniszczyły rzeczywistą możliwość różnicy, która czyniłaby różnicę”, gdzie „wszystkie różnice zostały pozbawione znaczenia”, i gdzie logika kultury postmodernistycznej przynosi kształtowanie się „autentycznej nieautentyczności”³.

W tym kontekście okazuje się, że utrzymywanie jednej, stabilnej tożsamości przez całe życie jest ryzykowne ponieważ stanowi ona rzecz do „pokazywania” niczym najnowsza kolekcja mody. Bycie nieustannie „na scenie” i na topie staje się nie przywilejem lecz obowiązkiem współczesnych czasów. Wydaje się, że przegrywają ci, którzy zamykają swoje „ja” za murami stabilności i niezmienności. I właśnie dlatego, że jesteśmy nieustannie zmuszani do modyfikowania naszej tożsamości poprzez standardy narzucane nam przez media, które dość często kreowane są, a nawet więcej, wymyślane na potrzebę chwili, przez influencerów i podobnych krótkotrwałych celebrytów, powodują, że nie mamy odpoczynku od nieustannego majsterkowania przy własnej tożsamości. Z drugiej strony coraz częstszą odpowiedzią na współczesne czasy jest zamykanie się w tym, co nie poddaje się zmianom. Jest to sytuacja, jak pisze S.Hall, w której największym zagrożeniem we współczesnym płynnym świecie okazują się być „nowe i stare formy tożsamości narodowej i kulturowej”, które na siłę próbują zachować swoją skostniałą tożsamość przejmując zamknięte wersje kultury coraz bardziej się radykalizując⁴.

W tym miejscu warto podkreślić, że nie dla wszystkich współczesny świat w odbiorze jest przyjazny. Poczucie wolności, życie w nieustannej zmienności oraz w czasach, które nie dają nam jednoznacznych drogowskazów w jaki sposób żyć, powoduje, że coraz częstszym zjawiskiem staje się ucieczka w fundamentalizmy, które z pełnym przekonaniem podpowiadają wskazówki na życie wyalienowane od współczesnych czasów dając przy tym gwarancję stabilności i stałych schematów funkcjonowania człowieka oraz pozorne poczucie bezpieczeństwa. To główne powody, dla których ludzie godzą się na rezygnację z wolności na rzecz względnego spokoju i ucieczki od tego, co zmienne...

Uniwersalizacja stylu życia

Rozwój technologii neutralizuje różnice społeczne i kulturowe poprzez uniwersalizację rzeczywistości, które stanowią egzemplifikacją globalizacji. Dzięki temu osoba, która staje się idolem w Stanach Zjednoczonych, błyskawicznie przenosi się na inne kontynenty, gdzie również staje

² R. Pispers, J. Rode, B. Fischer, Neuromarketing w Internecie. Pozytywne doświadczenia klientów w świecie cyfrowym, s.18-20.

³ Z. Melosik, Kultura popularna i tożsamość młodzieży. W niewoli władzy i wolności, s.71.

⁴ S. Hall, Culture, community, nation, CulturalStudies, 1993, nr 3, s. 349-363.

sięobiektem wielu westchnień nastolatek i konsumpcji jej wizerunku. Bez względu na to czy mówimy o Paryżu, Londynie, Warszawie pomimo lokalnych różnic, jesteście tacy sami, zglobalizowani. Sytuacja ta powoduje, że młodzi ludzie oczekują tego samego, chcą posiadać te same gadzety i ubierać się w podobny sposób oraz prowadzić identyczny styl życia. Niestety okazuje się jednak, że zgodnie z dyktatem konsumpcyjnego stylu życia, dzieci i młodzież żyją w nieustannym poczuciu niezaspokojenia. „Idol jest bowiem nieosiągalnym wzorcem do naśladowania, jego życie wypełnia szereg niezwykłych zdarzeń, które sprawiają, że jawi się on jako istota obdarzona szczególną mocą. Moc ta udziela się fanom za pośrednictwem magicznych przedmiotów: książek, płyt, biletów na koncert, fragmentów ubrania gwiazdy, pamiątek jego występów (hierofanii scenicznych). Moc idola wpływa na świadomość jego wyznawców, czyniąc z nich wiernych poddanych, gotowych na każde skinienie”⁵.

Wszystko to pogłębiane jest przez działania marketingowców, które zachęcają i kuszą dzieci oraz młodzież już od najmłodszych lat (nieprzypadkowo rozwija się dział kindermarketingu) coraz to nowszymi i bardziej wymyślnymi gadżetami nawiązującymi do ich ulubionych idolów, celebrytów czy influencerów. Sytuacja jest patowa, ponieważ nigdy nie wiadomo czy za chwilę nie pojawi się nowy, lepszy, bardziej atrakcyjny celebryta wyskakujący z Instagrama, Facebooka czy Tik Toka. Zabawa z wytwarzaniem i kupowaniem gadżetów rozpoczyna się od nowa. Można zatem rzec, że „technologia staje się dla człowieka jednym z decydujących układów odniesienia w konstruowaniu własnej tożsamości i życia. Jest częścią matrycy, stworzonej przez interakcje wolności i zniewolenia, podmiotowości i podporządkowania; matrycy, z której nie można wyjść, ponieważ konstytuuje tożsamość (...)”⁶. Paradoksalnie można stwierdzić, że konsumpcyjny styl życia staje się dla nas stałym układem odniesienia.

Zakończenie

Współczesny, konsumpcyjny i pełen nowych technologii świat, jest bardziej atrakcyjny dla dzieci i młodzieży, aniżeli rzeczywistość obarczona stałymi wzorcami, schematami. Nowe technologie i kultura popularna stały się dla nich istotą jestestwa. W tym kontekście przed dużym wyzwaniem stoją pedagodzy, którzy coraz częściej zadają sobie pytanie, jak przedostać się przez konsumpcyjny świat, który jest ważny dla młodych ludzi, aby inkorporować wartości i cele edukacyjne. Oczywistym jest, że na to pytanie nie ma jednoznacznej odpowiedzi. Nie ulega jednak wątpliwości, że ignorowanie przez dorosłych tego świata spotyka się z oporem młodych ludzi. Kluczowym wydaje się być swojego rodzaju otwartość starszych pokoleń nawszelkiego rodzaju nowości, które są istotne dla dzieci i młodzieży. „Teoria edukacyjna powinna zaangażować się w to, co popularne, tak aby stanowiło ono zawsze ważne źródło ‘spotkania pedagogicznego’”⁷.

Nie ulega przy tym wątpliwości, że „Nauczanie prowadzone metodą dialogu powoduje u nauczyciela osobistą wymianę myśli z jego subiektywnym przeżywaniem, jego postawa umysłowa współdziała z emocjonalną. Taki nauczyciel przestaje być żywym narzędziem przekazu wiadomości, a przeobraża się w twórcę, który konstruuje przed odbiorcą myśl i równocześnie daje świadectwo osobistych odniesień konstrukcji do działania (...)”⁸. Oznacza to, że „podstawą zawodu nauczycielskiego musi być aktywność i chęć uczestniczenia wraz z uczniem we wspólnym dyskursie myślowym”⁹.

Bibliografia

Barska A.: Nauczyciel wobec przemian tożsamości społecznej, s. 217.

⁵ K. Krzan, Ekstaza w wersji pop. Poszukiwania mistyczne w kulturze popularnej, s. 47.

⁶ Z. Melosik, Kultura popularna i tożsamość młodzieży. W niewoli władzy i wolności, s.411.

⁷ A. Gromkowska-Melosik, Z. Melosik (red) Kultura popularna. Konteksty teoretyczne i społeczno-kulturowe, s.25.

⁸ A. Barska, Nauczyciel wobec przemian tożsamości społecznej, s.217.

⁹ Tamże., s.218.

Bauman Z.: Tożsamość. Rozmowy z Benedetto Vecchim.

Gromkowska-Melosik A, Melosik Z. (red): Kultura popularna. Konteksty teoretyczne i społeczno-kulturowe.

Hall S.: Culture, community, nation, Cultural Studies, 1993, nr 3, s. 349-363.

Krzan K.: Ekstaza w wersji pop. Poszukiwania mistyczne w kulturze popularnej.

Melosik Z.: Kultura popularna i tożsamość młodzieży. W niewoli władzy i wolności.

Pispers R., Rode J., Fischer B.: Neuromarketing w Internecie. Pozytywne doświadczenia klientów w świecie cyfrowym.